

ΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΑΤΡΟΥ

«Πέτρος ο Α΄» του Π. Ιωαννίδη
από τον ΘΟΚ

● ΝΟΝΑΣ ΜΟΛΕΣΚΗ

Σκηνοθεσία: Α. Μαραγκός
Σκηνικά κοστούμια: Α. Αγγελής
Μουσική: Μ. Χριστοδουλίδης
Χορογραφίες: Κ. Χριστοφίδου, Φ. Μαυρομάτη
Παίζουν: Ν. Χαλαλάπου, Τζένη Γαϊτανούλου, Μαρία Μίχα, Στ. Καυκαρίδης, Δέσποινα Μπεμπεδέλη, Α. Τσοφής, Β. Κυριαζής, Γ. Τσιάκκος, Ν. Νεοφύτου, Αννίτα Σαντοριναίου - Κυριαζή, Αλκηστis Παυλίδου, Α. Μούστρας και άλλοι.

ΠΟΙΕΣ είναι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για να μεταμορφωθεί ένα ιστορικό πρόσωπο σε δραματικό ρόλο, θεατρικό πραγματικά και ψυχολογικά πολύπλευρο; Πιστεύω ότι η σημαντικότερη από τις προϋποθέσεις είναι να προσφέρει ο συγγραφέας του ιστορικού δράματος αρκετό ψυχολογικό υλικό που να εξασφαλίζει τα πλατιά πλαίσια του ρόλου στα οποία ο ηθοποιός να μπορεί να κινηθεί με άνεση, αναγκαία για τη δημιουργία μιας περίπλοκης και σωστής μορφής. Το δραματικό είδος, περισσότερο από τα άλλα λογοτεχνικά είδη, φανερώνει αν ο συγγραφέας πετυχαίνει να ξεδιπλώσει την συμπυκνωμένη σε φόρμουλα εσωτερική λογική της ιστορικής μορφής, όπως αυτή παρουσιάζεται στις πηγές, σ' ένα εκφραστικό και βαθύ ψυχολογικό πορτραίτο. Εκείνο που είναι ξένο στην εσωτερική λογική του χαρακτήρα, δεν παίζεται, ή μάλλον δεν παίζεται καλά.

Ας δούμε όμως τι ακριβώς αποτέλεσε τον σπόρο του ρόλου του Πέτρου του Α΄, ήρωα του έργου του Πάνου Ιωαννίδη, τι ερμηνείες της γεμάτης αντιθέσεις προσωπικότητας του βασιλιά της Κύπρου μπορούν να βασιστούν στο ιστορικό υλικό, που προσφέρει το Χρονικό του Λεόντιου Μαχαίρα.

Πιστεύω, ότι μερικές πληροφορίες για τις στρατιωτικές δραστηριότητες του Πέτρου, τις διπλωματικές σχέσεις του Βασιλείου της Κύπρου με τους Βασιλιάδες της Δύσης τις εμπορικές σχέσεις με τις γειτονικές χώρες, μεταφέρονται από τη χρονογραφία στο έργο αρκετά μηχανικά και υπάρχουν απλώς σαν σημάδια της εποχής, δίνοντας το ιστορικό περίγραμμα στο οποίο κινούνται οι ήρωες.

Ο συγγραφέας συγκεντρώνεται στην προσωπική ζωή του Πέτρου πλάθοντας ποιητικό μύθο από την ερωτική περιπέτεια του Πέτρου με την Τζοάνα Λ' Αλεμάν. Δεν λύνει όμως το αίνιγμα του χαρακτήρα του Πέτρου με τις ακραίες του αντιθέσεις και τα έντονα του πάθη και τις βίαιες του πράξεις, αλλά προσφεύγει σε παστέλ χρώματα, ξεπλύνοντας την κυπριακή καταγωγή της Τζοάνας και χαρίζοντας στον Πέτρο τάσεις φιλολαϊκές.

Πάντα θεωρούσα, πως ο απώτερος στόχος του κάθε ιστορικού έργου είναι να φτιαχτεί το πραγματικό πορτραίτο της απεικονιζόμενης εποχής, να δοθεί η σημερινή αντίληψη των μακρινών γεγονότων, να ακουστεί μέσα στο έργο ο διάλογος της δικής μας εποχής με την εποχή των ηρώων του έργου.

Η προσωπικότητα του Πέτρου πρόσφερε στον συγγραφέα δυνατότητες να ασχοληθεί με τη σύγκρουση της ατομικής ελευθερίας και του κοινωνικού καθήκοντος, με τη σύγκρουση του ερωτικού συναισθήματος και του πάθους για την εξουσία στο

χαρακτήρα του Βασιλιά. Μια πραγματική καλλιτεχνική ελευθερία δεν θα μετρίονταν με την τυπική ομοιότητα με το πρωτότυπο της χρονογραφίας, αλλά θα είχε τη δική της απόλυτα, εσωτερική αλήθεια.

Μεταξύ των δυο πιθανών επιλογών στη

μέθοδο (α) της πιστής προέκτασης της ιστορικής εμβρυακής μορφής από τις πηγές και (β) της μεγαλύτερης απελευθέρωσης από τη χρονογραφική-σειρά βιογραφικών επεισοδίων για την αντιμετώπιση της Ιστορίας, ο Π. Ιωαννίδης διάλεξε το μεσαίο δρόμο: πιστά ακολουθεί το μονοπάτι των γεγονότων του χρονικού, βρίσκοντας τις δικαιολογίες των πράξεων των ηρώων του όχι στο πνεύμα της εποχής τους, αλλά στο ποιητικό παραμύθι.

Τότε όμως και οι ήρωες του γίνονται μονοδιάστατοι, όπως τα πρόσωπα ενός παραμυθιού. Η βασίλισσα Ελεονώρα μοιάζει με κακιά βασίλισσα του παραμυθιού, η Τζοάνα - ίσον Αραδαφνούσα, η μαία Μαργαρίτα σαν να ήρθε από την παράσταση της Παιδικής Σκηνής.

Υπάρχουν στιγμές όπου ο Ν. Χαλαλάπου παίζει τον Πέτρο του σαν ένα σαιξπηρικό βασιλιά, μα ο ρόλος δε είναι ολοκληρωμένος στο κείμενο, δεν υπάρχει ολόκληρος ο χαρακτήρας. Γι' αυτό και ο ηθοποιός είναι αναγκασμένος να ανοίχτει μόνο σε κάποιες δυνατότες εκλάμψεως. (Σε μια παρένθεση πρέπει να σημειώσω ότι τα τελευταία δυο μυθιστορήματα του Π. Ιωαννίδη, «Ο Νικόλας Κέη» και «Αβάσταχτη φιλοπατρία», σαν να επιμένουν να ζωντανέψουν, να πάρουν μια θεατρική, ακόμα και κινηματογραφική μορφή: αυτόν οι πολυδιάστατοι χαρακτήρες, θα πρόσφεραν μεγάλους ρόλους στους ηθοποιούς μας).

Πρέπει να μιλήσουμε για την εικαστική πλευρά της παράστασης, που ήταν πράγματι εξαιρετική και ξεπερνούσε τα όρια του έργου, δημιουργώντας μια μορφή που υπερίσχυε του περιεχομένου. Να ένα δείγμα δημιουργικού διαλόγου με την ιστορική εποχή, να ένας συνδιασμός του σεβασμού προς το δεδομένο αρχέτυπο των κοστούμιών της εποχής και μιας ωραίας θεατρικότητας, όπου το κοστούμι, όντας αυτοτελές καλλιτεχνικό δημιούργημα, αποτελεί ταυτόχρονα και την αντανάκλαση του εσωτερικού κόσμου του ήρωα.

Ο Αγγελος Αγγελής με αληθινή μαστοριά χρησιμοποιεί τις ιδιότητες του υλικού: παίζοντας με τα βαριά και τα ελαφρά υφάσματα, χωρίς νατουραλιστικές λεπτομέρειες έξυπνα γενικεύει το κάθε κοστούμι. Εκμεταλλεύεται πολλές ιστορικές πηγές και η ποικιλία σχεδίων δίνει πλούτο στην παράσταση. Χωρίς το «ντύσιμο» του Αγγελή τα οπτά της παράστασης θα ήταν πραγματικά φτωχά.

Ωραία είναι και τα σκηνικά του καλλιτεχνή, που μαζί με τις φιγούρες μοιάζουν με υφαντές εικόνες «ταπισερί» της εποχής. (Μετά από κάθε παράσταση μου αρέσει να επιλέγω μια λεπτομέρεια — μια σκηνή, μια ατάκα, μια χειρονομία του ηθοποιού — που θ' αποτελεί μετά από κάποιο διάστημα την πρώτη πεταχτή ανάμνηση της παράστασης. Από τον Πέτρο σίγουρα τέτοια ανάμνηση είναι η εικόνα της Αροδάφνουσας κάτω από την πορτοκαλιά ανάμεσα στα δυο παράθυρα). Όταν ο σκηνοθέτης Α. Μαραγκός κατέβαζε τους ηθοποιούς στην αίθουσα, διέπρατε κατά τη γνώμη μου στυλιστικό λάθος, χαλώντας τα «tableau» των σκηνών — τις ζωντανές εικόνες του Αγγελή.